

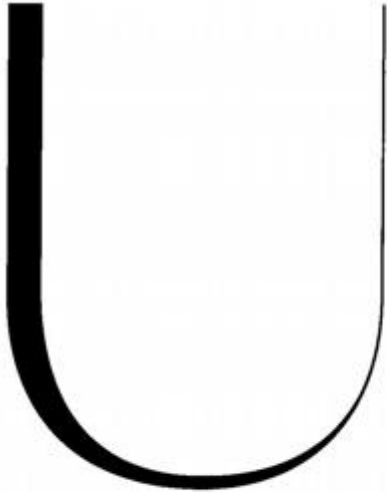

DOBA PROMJENA

'U ovom životnom ciklusu trudim umiriti sve u sebi i oko sebe. Bez straha da ću izgubiti sebe', priznaje intendantica Dubrovačkih ljetnih Igara
DORA RUŽDJAK
PODOLSKI
u svom najintimnijem razotkrivanju

razgovarala ZRINKA ŠAMIJA
fotografije MARIO KUČERA

društvu kazališne redateljice Dore Ruždjak Podolski (47) od prve stotinke sve predviđive opcije bivaju raskrinkane i demontirane. Polako vas preplavi potentna životna energija, a nakon toga se možete naizmjenice smijati i plakati jer ste se našli u divnoj životnoj sekvenci u kojoj nikako ne može nastati klasični intervju. S Dorom sam provela večer na božanstvenoj terasi njezinog gornjogradskog boemskog stana, kakvi vjerojatno postoje još samo u Parizu. Dok je ona spretno izvodila koreografiju performansa u kojem se u isto vrijeme vješalo rublje, točilo vino, zalijevalo cvijeće, pakirali kovčezi za odlazak u Dubrovnik na 70. Ljetne igre i prokuhivala hobotnica za ručak kćeri Evi, naš prodorni ženski smijeh stapao se sa zvukovima Zagreba. Bio je to jedan od onih razgovora koji se nikad ne zaboravljaju.

S nepunih 16 godina prvi je put sjedila u publici i upijala predstave Dubrovačkih ljetnih igara, a od prošle godine upravo ona itekako hrabro i suvremeno vodi festival kao prva intendantica u povijesti najveće nacionalne manifestacije. Do danas je režirala više od sedamdeset dramskih, opernih i operetnih predstava i za svoj rad dobila mnogobrojne nagrade. Ona davna, Nagrada "Goran" za mlade pjesnike za vlastitu zbirku poezije, čini se, otkriva srž njezinog posebnog umjetničkog senzibiliteta. S prijateljicom, redateljicom Frankom Perković Gamulin, osnovala je Kazališnu udrugu frustriranih redatelja/KUFER koja je afirmirala niz mladih režisera, glumaca, plesača i koreografa; to su ljudi koji već dva desetljeća formiraju hrvatsku izvedbenu scenu. U zvanju docentice predaje glumu na Akademiji dramske umjetnosti i na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, a njezini je studenti, provjereno, doista obožavaju. Mogle smo tako satima razgovarati samo o Dorinoj bogatoj karijeri, ali nismo.

Odmah na početku otvaramo sočnu temu muško-ženskih odnosa - kako razmišljate o položaju žene i muškarca u današnjem društvu?

Rekla bih da je sve otišlo kvragu sa seksualnom revolucijom. U najmanju ruku, još se prema tom problemu nismo pravilno pozicionirali. No, kako sam u optimističnoj fazi, mislim da ipak postoji velika šansa da, još za mojeg života, paradigma tih odnosa poprimi novi oblik. I još nešto, od mene se kao intelektualke unaprijed očekuje feminističko stajalište, a ja nisam feministica, i to otvoreno kažem. Svesrdno se zauzimam za rodnu

ravnopravnost i javno progovaram o tom problemu u našoj sredini bez dlake na jeziku. Ono što kao žena na pragu pedesetih intenzivno osjećam, jest da meni nedostaje arhetipski muški princip. Ne samo u privatnom životu, nego i šire, u društvenim strujanjima. Prisjećam se svojeg djetinjstva... tada je postojao zdravi arhetipski pater familias, bez ikakve negativne konotacije. Dan danas sam zahvalna svojem ocu na zdravom autoritetu. To je bila potka mojeg sazrijevanja i prelaska u svijet odraslih. Toga više nema, pogubilo se. Promatram ljude oko sebe, pojave i rituale. Primjerice, podjela na muške i ženske poslove je, srećom, gotovo nestala, osobito u kućanstvu i u brizi o djeci - i to pozdravljam. No i dalje je smatram kozmetičkom intervencijom u odnosu na dubinski društveni problem; u novopostavljenim modelima življenja nema uzusa i nema određenih pravila, pri čemu raste nezadovoljstvo i s muške i sa ženske strane. Potpuno nerazumijevanje i odustajanje zbog tog nerazumijevanja. Malo smo se pogubili.

Kakvo je to bilo graditi karijeru u dominantno muškom kazališnom svijetu?

Nikad se nisam opterećivala time, premda mi je bilo otprve jasno da rodne ravnopravnosti nema. Kazališna režija je zanimanje u kojemu moraš izgraditi sebe u potpunosti, bez rodne i spolne uvjetovanosti, bez vanjskih parametara i uzora. Moraš pronaći vlastiti put. Hrabro sam zakoračila u taj svijet i još ga gradim. Nisam imala ni potrebu ni vremena baviti se dominacijom muškaraca jer bi me to automatski pozicioniralo kao žrtvu i crpilo moju kreativnu energiju. U svojem se poslu i dan danas osjećam kao Marie Curie. Doživljam sebe i sve svoje osviještene kolegice i kolege kao istraživače u laboratoriju života. Ono što više ni pod koju cijenu ne dopuštam jest da budem potplaćena u odnosu na muške kolege. U jednom trenutku sam naprosto shvatila da moj rad ima cijenu, koje se držim i od koje ne odstupam. Danas sam spremna odbiti i najizazovniji projekt ako za njega nisam plaćena onoliko koliko smatram adekvatnim. Dok bih, s druge strane, nešto odradila i besplatno samo ako tako osjećam.

Što mislite o ljudskim odnosima u sudaru s virtualnim svijetom?

Najveći problem je u sveopćoj dostupnosti zahvaljujući društvenim mrežama. Mislim da je to opak problem suvremenog društva. Da ne ulazim u pojedine fenomenologije, ali svaka od njih je i patološka pojava jer baš potiče ono najgore u čovjeku. Dotaknimo se samo aplikacija Viber i WhatsApp. Dovoljno je vidjeti da je netko online pa da se pomisli kako je ta osoba dostupna. I tu počinje patologija u odnosima. Počinje poistovjećenje s virtualnim i gubi se direktni ljudski kontakt. Naš mozak jednostavno primi informaciju da je netko online i da je on automatski dostupan, u svakom smislu riječi. Instant gubitak prava na intimnost i poštovanje tuđeg prostora. Milijuni ljudi koji su u vezama, ne moraju >>

**'DANAS SI VIŠE NI POD
 KOJU CIJENU NE
 DOPUŠTAM DA BUDEM
 POTPLAĆENA U ODNOSU
 NA MUŠKE KOLEGE.
 SPREMNA SAM ZBOG
 TOGA ODBITI
 NAJIZAZOVNIJI PROJEKT'**

nužno biti u braku, na internetskim aplikacijama traže partnera za jednu noć, ili za deset noći, vezu sa strane. I tako se razvijaju društveni poremećaji življenja u fantazmima i iluziji. Odjedanput, svi se lažno prikazuju, i to zahvaljujući društvenim mrežama postaje sveopći marketing. Pisac Belgbeder je o tome divno pisao pa ću ga prema sjećanju slobodno citirati: dok vi sanjate da kupujete novi auto koji vrišti s jumbo-plakata, i prikupljate novac za novog limenog ljubimca i dižete kredite, mi smo automatski pet godina ispred vas. Mi već smišljamo sljedeću etapu, sljedeći proizvod koji će vas učiniti još nesretnijima, i samo ćete srljati u sve veću nesreću. Ljudi više nisu sposobni biti sretni u svojoj realnosti, ili svojem braku, kad su bombardirani sa 600 milijuna sličica o nekome tko je, eto, baš s tim umetkom, lažnim zubima, protezama i ljuskicama ili netom ufilanim hijaluronima postao sretan. Kako? Kako onda? Postalo je nemoguće oduprijeti se tome, osim ako ozbiljno ne radiš na sebi u nekom drugom području i na neki drugi način, a ima ih, srećom.

Kako se vi pronalazite u takvom konceptu?

U mojem životnom okružju sigurno se nije izgubio izravni ljudski kontakt. Dapače, to je bit moje opstojnosti. Zasižno je to uvjetovano dvjema činjenicama - da je kazalište kojim se bavim živo tkivo kao i time da sam odrastala, čak i studirala, u vrijeme kad su mobiteli tek dolazili na tržište. Postojao je sat na Trgu i knjižara "Kreža" kod kojih smo se svi nalazili. Ako se i kasnilo po sat vremena, ljudi su se uvijek, baš uvijek, nekako susreli i pronašli. Tako smo išli i na ljubavne spojeve, sve je bilo obavijeno uzbuđenjem, i uvijek je bilo nekako neodoljivo zastrašujuće. I upravo je nadvladavanje strahova davalo osjećaj življenja punim plućima. Rekla bih da smo danas non stop na onoj pokretnoj traci u shopping centru, ali ne mičući se s mjesta, i upravo je u tome problem. Konkretno, primjer percepcije braka. Danas se ljudi hrane iluzijom da ih iza sljedećeg zavoja čeka upravo taj novi auto koji je gore spomenuta marketinška industrija pripremila već prije pet godina. Na sreću, ipak nije tako. Ne postoji bolji auto kao rješenje. Nema ga. Postoji jedino mogućnost samospoznavanja, pogleda u sebe. Samo se iz te introspekcije mogu radati i odnosi. Inače slijedi repriza patologije.

Kako biste opisali vlastito iskustvo razvoda?

Danas, kad prema statistikama svaki treći brak završava razvodom, sve je drugačije negoli u vrijeme kad sam se ja rastala. Moja kći tada je još išla u vrtić. Sad je završila prvu godinu medicine. A ja kao da sam s protokom vremena s tom temom izgubila doticaj. To s razvodima je kao i s ljudima, uvijek toliko individualno. Rastavljena žena u našem društvu. Na primjer, ako

se rastavljena žena ne "pobrine sama za sebe" i ne krene "u lov" na sljedećeg muškarca u svojem životu, ona će zasigurno biti obilježena. Njoj ne može biti ugodno i lako kao rastavljenom muškarcu, koji i dalje ostaje "najpoželjniji neženja na tržištu". To je zanimljiv fenomen u našem društvu. Moje osobno iskustvo? Za općeniti društveni stav ionako nikad nisam marila. Niti kad je riječ o rastavi, pa i mnogim drugim stvarima. Svaka je rastava traumatična za sve u tom procesu. Uvijek se to odnosi na obje strane, bez obzira na kontekst razvoda. U našem slučaju sve je bilo vrlo otvoreno i iskreno, bez maski i manipulacija, bez igrice i potrebe za osvetom. Kad dijete to osjeti, i ono može opušteno nastaviti živjeti, bez ikakvih stigm. Moja kći Eva je odmah, u prvom razredu osnovne škole, rekla učiteljima: - Ja sam dijete rastavljenih roditelja! Čak je u sastavku napisala da zaista ne razumije kako su se njezini mama i tata uopće ikad spojili kao dva toliko različita svijeta. Ona je organski razumijevala kontekst

svojeg života već kao mala i doista je odrastala okružena ljubavlju i s očeve i moje strane. Oduvijek sam i brak i ljubavni odnos doživljavala kao samo jedan segment bogatog ljudskog života. Mnogi to nisu u stanju vidjeti i samo u taj dio života upisuju čitave sebe.

Što je za vas sloboda?

Sloboda je za mene ljetna noć. I ljetni dan. Vrućina, bose noge, mokra kosa, jedeš breskve uz zalazak sunca, i trešnje, i lubenicu, pa ti se njezin sok slijeva niz bradu i ne trebaš ništa drugo i stvarno si sada i ovdje. Ljeto je jedino godišnje doba kad si sad i ovdje.

Bojite li se starosti?

Ne bojim se starosti jer uopće nisam sigurna hoću li je doživjeti. Ovo iskreno govorim. To je kao da me pitate što sutra vidim. Od mojih najbližih nitko nije doživio duboku starost. Nitko. Kako cijeli život literaliziram i stalno nešto kreiram i maštam, kad je riječ o starenju, to ne želim. Ne znam niti gdje ću biti u starosti, niti što ću biti, i jednostavno ne želim slikati tu sliku jer me ona ni na koji način ne hrani. Uživam biti prisutna u svakom trenutku svojeg života takvom kakav jest, dok se događa. To mi je jedino opipljivo i stvarno.

Koliko je današnja Dora drugačija od Dore kao djevojčice?

Mislim da se nisam puno mijenjala, koliko god to zvučalo nevjerojatno. Uvjerena sam da fotografije do treće godine života pokazuju tvoje pravo ja. Doista je tako. Oči su uvijek iste, i to je fascinantno. Nedavno sam, na 30. godišnjici mature, promatrala koliko su se neki kolege promijenili, i to jako, ali oči su im ostale potpuno iste, i one su zbilja prozor duše. Oko je apsolutni legitimitet svega što jesmo. I to je božanstveno. Voljela sam kao mala gledati svijet naopačke. To mi je bilo najdraže. Čim sam prohodala, složila bih joga pozu i gledala kroz noge. Sjećam se da mi je spavanje bilo noćna mora. Uvijek pomalo hiperaktivna, ne malo nego valjda puno, s viškom energije, vesela. Svaka moja fotografija je čisto veselje i osmijeh.

Neko vrijeme sam se i kao odrasla forsirala da budem upravo to, ali to nije bio dobar put i ponekad bi prešao u otklon i neki oblik devijacije... potreba da zadržim tu sliku o sebi potpuno me

'ŠTO SE RASTAVE TIČE, U NAŠEM SLUČAJU SVI JE BIL O OTVORNO I ISKRI NO. BLZ MANIPULACIJA, IGRICA I POTREBI ZA OSVETOM'

iscrpila. U ovom životnom ciklusu nastojim sve umiriti, u sebi i oko sebe. Bez straha da ću se tom promjenom izgubiti. Baš suprotno.

Dolazite iz glazbene obitelji: djed vam je bio jedan od naših najvećih opernih pjevača, otac jedan od naših najpoznatijih skladatelja, majka oboistica. Kako ste uvidjeli da je baš kazališna režija vaša profesija?

Moja mama je radila u kazalištu, ali ja od tog kazališta nisam vidjela ni "k". To je zanimljivo. Svirala je obou u orkestru kazališta Komedija. I znam da sam gledala probe "Splitskog akvarela" još kao vrtičko dijete. Sjećam se da je predstava bila sva u plavom.

To me fasciniralo, uz neizbježni i neodoljivi miris kazališta. No, put od prvih uvida do odabira kazališne režije kao zanimanja doista je potrajao. Naime, kad nešto doista spoznam u sebi, jako, jako dugo odgađam suočavanje s tim da sam to istinska ja. To mi se redovito događa, i već je uzus na mojem životnom putu. Sada to znam prepoznati pa mi je postalo i simpatično. Koketirala sam s pisanjem, to me veselilo, odlično su mi išli jezici, posebno latinski i grčki. Tata skladatelj uvijek me vodio na Muzički biennale i predstave suvremenog plesa. Dakle, roditelji me nisu vodili niti na opere niti na kazališne predstave, što bi bilo očekivano s obzirom na glazbenu podlogu obitelji. Oni su baš neuobičajeno birali repertoar "ekstremne" suvremene umjetnosti. I tad sam se zaljubila u suvremeni ples. To me fasciniralo. Možda i u kombinaciji s divnim ritualom druženja s tatom.

Uz Klasičnu gimnaziju, završila sam Školu za ritmiku i ples, današnju Školu suvremenog plesa Ane Maletić. A zašto? Zato što sam imala ravna stopala, imam ih i danas, u malo boljem stanju nego kad sam bila osmogodišnjakinja. Moja mama je, naime, odlučila da je Škola za ritmiku i ples idealno mjesto za liječenje mojeg platfusa. Sve je u mojem životu uvijek bilo posredno. Nikad ciljano. Uvijek zbog neke druge svrhe. I upravo su ritmička škola i glazbeno obrazovanje koje sam ondje stekla postali moja baza. To je bio pravi temelj za moju današnju profesiju.

Pohadala sam svojedobno i solo pjevanje. Sanjala o tome da postanem glumica. Ozbiljno sam razmišljala i o dramaturgiji. Zamislite koliko je to obrađivanja okolnih polja da bi se došlo do onog glavnog. Moj put do kazališne režije kao izbora stvarno je išao od Bangkoka do Bukurešta. Sve na "b". Ali nikako do Bratislave, gdje me režija čekala. Zadnja odgoda suočavanja bila je studij latinskog i grčkog, za koji nisam polagala prijamni zbog svih silnih nagrada na natjecanjima. Tijekom prve godine sam svu ljepotu pronalazila u "Odiseji" i bogatim noćnim izlascima. Društveni život tada mi je aktivno trajao od ponedjeljka do nedjelje. I tad sam, na kraju prve godine klasične filologije, shvatila da je zapravo kazališna režija moj iskonski poziv. Tek tu smo se uspjeti susresti.

Koja sjećanja vežete uz studentsko doba?

Predivo životno razdoblje. Bio je posebno lijepo jer je to bila ratna godina. Upisala sam Akademiju '91., rat je eskalirao, i što se nama dogodilo? Mi smo se baš zbog rata čvrsto povezali. Baš svi studenti svih odsjeka družili su se na legendarnim tulumima kod glumca Vedrana Mlikote Mlikija, koji bi pozvao cijelu Akademiju, bez iznimke. Bili smo generacije koje si dan danas u svakom smislu pomažu. Bili smo goli na ovom svijetu. Morali smo se brže suočiti sa životom i odrastanjem. Baš sam nedavno analizirala s prijateljima kako smo mi ujedno generacija koja je zapravo kriva za sve što se događa danas u Hrvatskoj. Zato što

smo naprosto bili eskapisti. Odrastala sam u nekom Zagrebu koji je tada, u vrijeme Univerzijade, kad je meni bilo 16, bio Amsterdam. Kad kažem Amsterdam, govorim vam o liberalnosti i o uvažavanju različitosti. I bili smo potpuno lišeni nacionalizma. Onda se dogodio rat, koji je stvarno nanio tu gomilu balasta, ovakvih i onakvih, ograničenja, pravih i krivih pitanja i teorija, povijesnih pritisaka. To i jesu teška pitanja. Zločjela dan danas čekaju na mnoge odgovore. To sve stoji, daleko od toga, ali onda smo se mi naprosto uvukli u svoje školjke nespremni na atmosferu agresije i počeli smo nesvjesno samo gledati svoju "liniju", premalo se obazirući na društvenu odgovornost u tim formativnim godinama naše mlade države. Zapravo, mi smo »

Stilist OLIVER JULARIĆ Šminkica TENA BAŠIĆ Kosa DAVOR HAIR & SOUL

prva generacija demokracije, takva mlada, koja je ušla u sustav o kojem nismo znali ništa. I umjesto da ga prigrlimo, rasuli smo se poput rakove djece u svojim individualnim balonima.

Odakle hrabrost za dugogodišnju karijeru samostalne umjetnice bez garancije egzistencijalne sigurnosti?

Ne volim izraz "karijera" u našem poslu. Ne podnosim ga. To mi je jedan od najodvratnijih izraza uopće, jer karijera je zapravo ništa. Radije bih to nazvala životnim putem do ostvarenja samog sebe i svojih snova, realizacije svih darova koji su ti dani. Karijera mi zvuči kao autocesta A1 ili Zagreb - Macelj. Ne mogu reći da mi je kao slobodnjaku uvijek bilo lako, ali ne bih to mijenjala ni za koji drugi koncept života jer mi je na kraju puno više dano, u smislu kreacije, slobode i nesputanosti. A to je mladom umjetniku najveća hrana i inspiracija, bez obzira na neizvjesnost i egzistencijalne strahove. Kad sam u ovim zrelijim godinama dobila, zahvaljujući intendanturi na Igrama, egzistencijalnu

sigurnost, već sam bila afirmirana redateljica i svjesno sam napravila odmak od redateljskog puta i namjerno se povukla na neko vrijeme. U tom sam odmaku u svakom trenutku pouzdano znala da radim nešto dobro za sebe i da se punim na neki drugi način jer se mi umjetnici moramo puniti kao autori. Ne možemo bez toga. Kao mlada sam zaista u sve projekte ulazila s punim srcem i izgarala da bih nekim prirodnim tijekom došla do toga da mogu birati projekte i raditi selekciju. Mislim da je to jako važno. Posebno u ovim zrelim godinama. Upravo ta mogućnost selekcije i izbora treba biti uvjet općeg postojanja. I u svakodnevnom životu, a kamoli u poslovnom kontekstu.

Što vas čini sretnom ili tužnom?

Čini me sretnom kad je dan takav da vidiš samo dobru energiju koja se prenosi, onda je ti lančano preneseš blagajnici u dućanu i znaš da će je ona prenijeti sljedećem tko dođe. Recimo, kao pjesma Barryja Whitea koja lančano kreće od jutra. I onda je u jednom trenutku cijeli grad Barry White. Može me rastužiti kad se tog dragocjenog principa netko ne želi držati, što iz iskonske

'GENERACIJA SMO KOJA JE USTVARI KRIVA ZA SVE ŠTO SE DOGAĐA DANAS U HRVATSKOJ. ZATO ŠTO SMO BILI ESKAPISTI'

frustracije, što iz uporne gluposti, koja ga onemogućava da izide iz svojeg egotripa blokirajući tako protok energije. I tad počinje neka loša pjesma, a ne mogu se sjetiti u ovom trenutku koja bi to točno bila. Onda se samo prenose demoni. I kreće scenarij koji nam je svima dobro poznat u našem gradu... toksična nervoza, bacanje otrova iz pleksusa, namjerni udarci u tramvaju, histerija u prometu... dočeka te kraj dana i stvarno se moraš očistiti. Život čine dobar povoj i loš povoj. A nama ne preostaje drugo nego svjedočiti tom polaritetu.

Koje je vaše stajalište o estetskoj kirurgiji?

To je jedan od logičnih "proizvoda" duha današnjeg vremena. U iluziji sreće moramo postati lažni. Doista ne osuđujem nikoga tko se na to odluči. No ja to smatram prokletstvom, što je čak i medicinski dokazano. Hijaluronski fileri se, primjerice, zalijepe za potkožno tkivo i pretvore se u kvрге na licu. Ne znam kako je moguće s time sebi biti lijep. Ima puno neinvazivnih, prirodnih i učinkovitih metoda uz pomoć kojih i žene i muškarci mogu biti njegovani. Uživam gledati njegovane žene i mislim da je taj koncept života puno izazovniji od, primjerice, prepuštanja strastima proždiranja kremšnita i krafni. Još je davno Pirandello nazvao ovo o čemu govorimo humorizmom, i ja jako volim tu njegovu sintagmu, jer je jedini uspio uhvatiti fenomen humorizma. Iskreni smijeh proizvode mane koje su apsolutno moguće i prirodne. A humoristično je kad vidiš nalarfanu gospodu u 60-ima koja pokušava biti mlada dama u 30-ima, i to odjednom više nije smiješno, jer se u nama javlja pitanje zašto ona tako izgleda.